II. TÜRK İSLAM SİYASİ DÜŞÜNCESİ KONGRESİ BİLDİRİLER KİTABI

26 - 28 Ekim 2017

Kütahya

ISBN: 978-605-66524-4-8

www.turkdusuncesi.com

Bu eser,

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nin ev sahipliğinde ve Eğitimci Kamu Çalışanları Sendikası'nın katkılarıyla 26-28 Ekim 2017 tarihlerinde Kütahya'da düzenlenen II. Türk İslam Siyasi Düşüncesi Kongresi'nde sunulan bildirileri içermektedir.

Bu eserde bulunan bildirilerle ilgili tüm sorumluluk yazarlara aittir.

Editörler:

Doç. Dr. Özgür Önder

Doç. Dr. Mehmet Akıncı

Dr. Öğretim Üyesi Murat Yaman

Arş. Gör. Gökçe Nur Şafak

İletişim:

www.turkdusuncesi.com

turkislamsiyasidusuncesi@gmail.com

Kütahya

Yayın Tarihi: Temmuz 2018

ISBN: **978-605-66524-4-8**

Özgün Türk Uluslararası İlişkiler Düşüncesinin İmkânı: Prof. Dr. Turan Yazgan'ın Fikirlerini Okumak

Serkan Kekevi[1]

Gökmen Kılıçoğlu[2]

Özet

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın kurucusu Prof. Dr. Turan Yazgan, mütefekkir ve aksiyon insanı olarak Türk Dünyası kavramı ile Türkiye'yi tanıştırmıştır. Gaspıralı İsmail'den günümüze uzanan çizgide "dilde, fikirde, işte birlik" perspektifinden hareketle Türkiye'nin kendi dışındaki Türk Dünyası ile ilişkilerini geliştirmesini amaç edinmiştir. Turan Yazgan bu birlikteliği romantik kalıplar çerçevesinde tanımlamamıştır. İlişkilerin eşit şartlarda ve karşılıklılık üzerinden geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda Prof. Dr. Yazgan Türkiye'nin Türk Dünyası ile ilişkilerinde ilkokuldan yükseköğretime "Türkçe" eğitim yapılmasının ve karşılıklı kültürel ilişkilerin arttırılmasının Türkiye'nin "devlet" politikası olması gerektiğinin üzerinde durmuştur. Bu meyanda vakıf aracılığı ile Prof. Dr. Yazgan birçok ilki gerçekleştirmiştir. Türk Dünyası'nın müziğini derletmesi, Türk liderlerini Türkiye'ye getirmesi, gençlik ve çocuk şölenleri düzenlemesi, ilmi konferanslar tertip etmesi ve Türk Dünyası araştırmalarını neşreden iki ilmi dergi kurması bunlardan bazılarıdır. Bu yönü ve fikirleri ile Prof. Dr. Turan Yazgan'ın özgün Türk Uluslararası ilişkiler düşüncesine büyük katkı sağlayabileceğini söyleyebiliriz. Öte yandan Uluslararası İlişkiler disiplini içinde teori kurgulayabilmek uluslararası ilişkileri ilgilendiren meseleleri betimlemek, açıklamak, tahmin yapabilmek açısından önemlidir. Bir Anglo-Amerikan ve Batı disiplini olan "Uluslararası İlişkiler"de Batı-dışı özgün teori üretebilmek esasen çok önemli bir yaraya parmak basmaktır. Batı'dan üretilmiş hâkim teorilerin yerele uygulanması sorun çözmemektedir. Bilgi-iktidar ilişkisi penceresinden bakıldığında Batı'nın hegemonik bilgisi yerelde yeniden üretilmektedir. Çalışmamızın amacı Prof. Dr. Turan Yazgan'ın fikirleri ışığında özgün Türk Uluslararası düşüncesine bir katkı gerçekleştirmektir. Çalışmada önce Prof. Dr. Turan Yazgan'ın fikirleri ele alınacaktır. Uluslararası İlişkiler disiplininde Batı-dışı özgün teori kurma meselesi*

[1] Dr. Öğretim Üyesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Taşlıçiftlik Yerleşkesi, 60250, Tokat, serkan.kekevi@gop.edu.tr

[2] Dr. Öğretim Üyesi, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Akçakoca Yerleşkesi, 81650, Düzce, gokmenkilicoglu@duzce.edu.tr

* Metinde Batı ve Batı-dışı kelimeleri cümle içinde büyük harf ile başlanarak kullanılmıştır. Bunun sebebi Batı ve Batı-dışı ifadelerinin coğrafi bir alanın ötesinde bir zihin, kültür ve bilim iklimini işaret ettiğini belirtmek maksadıyladır. Normal kullanımlar coğrafi bir yönü ifade etmektedir.

tartışılacak ve Prof. Dr. Yazgan'ın fikirleri üzerinden Türk Uluslararası İlişkiler düşüncesinin imkânı irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Türk Dünyası, Turan Yazgan, Uluslararası İlişkiler Teorileri, Batı-dışı Teori, Türk Düşüncesi.*

Giriş

Batılı olmayan sosyal bilimler akademisyenlerinin birçoğunun aklına ilgilendiği bilim dalı ilgili olarak Batı-dışı ya da yerelden bir teori üretilebilir mi? Sorusu gelmiştir. Bu çalışmanın konusu da Uluslararası İlişkiler disiplini çerçevesinde yerli düşünce inşasının imkânı üzerinde durmaktır. 1919 senesinde Galler Aberystwyth'de bulunan University College of Wales bünyesinde Wilson Uluslararası Politika kürsüsünün kurulması ile disiplin kurumsal anlamda doğmuştur. İlk akademik süreli yayınların çıkması da bu yıllara tarihlenmektedir. 1922'de ABD'de Dış İlişkiler Konseyi (CFR-Council on Foreign Relations) tarafından Foreign Affairs yayımlanmıştır. Ardından İngiltere'de de International Affairs dergisi yayımlanmıştır. 1923 yılından itibaren ise ABD üniversitelerinde Uluslararası İlişkiler müstakil bir ders olarak okutulmaya başlamıştır. Dolayısıyla Uluslararası İlişkiler disiplini Anglo-Amerikan menşeli bir Batı disiplini olarak ortaya çıkmış hatta Hoffman'ın deyimiyle bir Amerikan Sosyal Bilimi" olarak gelişmiştir. Hal böyle olunca disipline ilişkin kavram setlerinin ve dünya siyasetine dair teorik değerlendirmelerin "Batı"dan gelmesi de doğaldır. Tabii bu doğallık gerçekten de doğru mudur? Sorgulanması gereken meseledir. Örneğin, 1648 anlatısı ve Batı merkezli tarihsel çizgi, konu Batı-dışı olduğunda teorik uygunluk bağlamında işlemez hale gelmiştir. İşte bu minvalde Uluslararası İlişkiler disiplini Batı dışında da geliştikçe yerleşik Uluslararası İlişkiler anlatısı da sorgulanmaya başlamıştır. Söz konusu durum ise bizi Martin Wight'in yaklaşık 50 yıl önce sorduğu "Niçin Bir Uluslararası Teori Yok? Sorusuna geri götürmektedir. Wight'e göre uluslararası alan ilerlemeci teori ile uyumsuzluk serdetmekteydi. Fakat Wight'in bu eleştirisinin üzerinden geçen zaman sonunda Uİ disiplini içinde birçok teori ortaya çıkmıştır. Ancak, 1980'lere kadar söz konusu teoriler hep Batı'dan gelmiştir.

1.Yerleşik Uluslararası İlişkiler ve Yerli Teori İhtiyacı

Uluslararası İlişkiler (Uİ) disiplini Bilgin'in haklı şekilde belirttiği gibi "günümüz Sosyal Bilimler ortamında yalnızca bir Amerikan Sosyal Bilimi" değildir (Bilgin, 2005: 6). Disiplin içindeki teorik çeşitlilik dolayısıyla söz konusu farklı teorilerin ontolojik, epistemolojik alanlarda disiplinin bilime bakışı hususunda farklı cevaplar ürettiği bir gerçektir. Öte yandan, Uİ disiplinin yapısal olarak halen Batı eksenli bir bilim alanı olduğu da söylenebilir. Disiplin içindeki merkez ya da yerleşik yapının çevre ya da yerel ile ilişkiselliği bu sonucu doğurmaktadır. Disiplinin yerleşikleri açısından yerel; merkezin ürettiği teorik çerçeveleri uygulayan ajanlardır. Ya da daha net bir ifade ile Batı-dışı, Batı'nın ürettiği teorilerin test edildiği bir sahadır (Bilgin, 2005: 7). Batı-dışının nesneleştirilmesine teori vasıtalık etmektedir. Bu meyanda 1648 Westphalia efsanesi ile başlatılan uluslararası ilişkiler Batı çevresinde şekillenen bir dünya okuması ile anlam kazanmaktadır (Kayaoglu, 2010: 193).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte Uİ disiplini içinde yeni teorik tartışmalar güç kazanmıştır. Bu meyanda disiplinin Batı-merkezliliği de sorgulamaya açılmıştır. Eleştirel teorik perspektifin öne çıkması ile inşacılık, feminizm, post-modern, post-pozitivist ve post-kolonyal çalışmalar disiplin içinde teorinin ne olduğu konusuna yerleşik düşüncenin dışında genişletici katkıda bulunmuştur (Kayaoğlu, 2014: 296). Ancak Batı-dışı teori ile ilgili olarak bunların teori oluşturacak düzeyde gelişmedikleri ve/veya cihanşümul özellik taşımadıklarına dair eleştirilerde gelmiştir. Bu meyanda Acharya ve Buzan (2010) çalışmalarında Batı-dışı teorinin gelişememesinin dört nedene bağlı olduğunu ifade etmektedirler. Bunlar

a- Batılı Teoriler Başarılıdır: Batı'nın üretmiş olduğu teoriler disiplini kurmuş ve dolayısıyla ona hâkim olmuştur. Bunun yanı sıra teori olma ölçütlerine en yakın düzeyde olan da yine Batı'dan gelen teorilerdir. Teoriden beklenen basitleştirme ve kolay ifade etmeyi Batılı teoriler başarmıştır (Acharya; Buzan, 2010: 221).

b- Batılı Uluslararası İlişkiler Teorileri Gramşiyen Bağlamda Hegemoniktir: Batılı teoriler ve bu çerçevede üretilen kavramlar disiplini belirlemeyi başarmıştır. Westphalia mirası üzerine inşa edilen egemenlik, milliyetçilik, güç dengesi, çıkar, ulus-devlet gibi kavramlardan, Realizmin, Liberalizmin, Marksizm'in ve söz konusu teorilerin eleştirel türevlerinin kavramlar seti hep Batı merkezli gelişmiştir. Buna bağlı olarak Batılı olmayan akademisyenler de çalışmalarında Batılı kavramları çoğu zaman gönüllü olarak kullanmakta, bu kavramları tartışmadan yerele tatbik etmekte veya Batılılar açısından yerel taşeronlar ya da sosyal bilim aşinalarıdır (Acharya; Buzan, 2010: 17; Agathangelou; Ling, 2004:31). Dolayısıyla disiplinde Batı ve Batı-dışı arasında üstü örtük bir hegemonya/rıza ilişkisi kurulmuş olmaktadır.

c- Batı-dışı Uluslararası İlişkiler Teorileri Fazla Bilinmemektedir: Batı-dışında da esasen teori ya da kısmi teori olarak adlandırılabilecek çalışmalar bulunmaktadır. Fakat bu teoriler/yarı-teoriler dil-kültür açmazları nedeniyle disiplinin tamamı tarafından bilinmemektedir. Bunlar kendi dillerinde yayınlandıkları zaman yerel olarak kalmaktadır. Aynı zamanda Batı'nın da bu teorilere ilgili çok sınırlı düzeyde kalmaktadır (Acharya; Buzan, 2010: 19).

d- Batı-dışında Teorik Çalışmanın Önündeki Yapısal Meseleler Bulunmaktadır: Batı dışında teori oluşturmanın ana zorluğu şüphesiz disiplin içinde Batılı olmayan akademisyenlerin Batılılar tarafından bulundukları bölge üzerinde çalışan bilgi sağlayıcılar ya da Batılı teorileri uygulayan yerli taşeronlar olarak görülmektedir. Bunun yanında disiplinin merkezi Batılı olmayan teori oluşturmanın gereksiz, kullanışsız görülmektedir. Ayrıca diğer önemli bir yapısal mesele de dildir. Ana akım teorilerin İngilizce konuşan ya da bu dilin iyi kullanıldığı ülkelerden çıkması önemli bir gerçekliktir (Acharya; Buzan, 2010: 18). Yapısal anlamda teori oluşturmak ile ilgili bir diğer büyük sorun ise yerelde Uluslararası İlişkiler öğretiminde yerele ait düşünce ve uygarlık tarihine gerekli önemin verilmemesi ile müfredatlardaki siyasi tarih derslerinin aşırı derecede Batılı bir perspektiften işlenmesidir. Batı merkezli bir eğitimden geçen öğrenci kitlesi büyük oranda kendi kültürel mirasından bihaber kalmaktadır. Yerelde uluslararası ilişkiler eğitimi çerçevesinde belirtilmesi gereken bir diğer nokta ise akademisyeninden öğrencisine yabancı dile yeterli derecede vâkıf olunmamasıdır.

Bu çıkarımlar bağlamında "Yerli teoriye neden ihtiyaç vardır?" sorusu anlamını bulmaktadır . Yukarıda belirttiğimiz söz konusu eksiklikler ve açmazlara rağmen yerelde teori veya en azından yarı-teori üretimi yapılması gerekliliği ortadadır. Batı ile karşılaşan Batı-dışı dünya askeri anlamda yıkım yaşadığı gibi düşünsel anlamda da Batı'dan kurtulmak istedikçe Batı'ya öykünür hale gelmiştir. Bu meyanda Batı'nın doğu üstünde teorik ve düşünsel belirleyiciliğini kırmanın en temel yolu yerel kavramlar üzerinden teori oluşturmaya çalışmaktır. Böyle bir girişimin en temel yolu ise var olan Uluslararası İlişkiler bilgisinin eleştiriye tabi tutulması ve/veya bilginin yerelden bir okumasını gerçekleştirmektir. Örneğin El-Faruki (1995: 45) çalışmasında İslami perspektif üzerinde bilginin oluşturulabilmesi "beşeri bilgi mirasının tamamının İslami bağlamdan yeniden şekillendirmek" için "beşeri bilginin "yeniden tanımlanması, verilerinin yeniden düzenlenmesi, üzerinde yeniden akıl yürütülmesi, ulaşılan neticenin yeniden değerlendirmesi, hedeflerin yeniden ayarlanması ve bunun için ise bilim dallarının İslam görüşünü keskinleştirip İslam davasına hizmet etmesini sağlamak" olduğunu ifade etmiştir.

Konuya Türkiye üzerinden bakıldığında da Bilgin'in ifade ettiği Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları "çevre"de yer almaktadır (Bilgin, 2005: 10). Bu bağlamda Türkiye'de üretilen teorik içerikli çalışmalar ödünç alınan Batı orijinli teoriler vaka üzerinden tatbiki suretindedir (Biltekin, 2014: 561). Aydınlı ve Matthews ise tatbiki çalışmaların dışında, yerelden teori olmaya aday iki çalışma olduğunu vurgulamaktadırlar. Bunlar Baskın Oran'ın stratejik Orta Boy devlet yaklaşımı, diğeri ise Ahmet Davutoğlu'na ait Stratejik Derinlik yaklaşımıdır (Aydınlı, Matthews, 2008:704). Bunu dışında ise Biltekin'in belirttiği gibi Ramazan Özey'e ait jeopolitik teorilerden beslenen "Merkezi Türk Hâkimiyet teorisi" bu çerçevede düşünülebilir (Biltekin, 2014: 563). Bu düşüncelerin yanı sıra biz, Prof. Dr. Turan Yazgan'ın görüşlerinin Türk Uluslararası İlişkiler düşüncesinin oluşturulması açısından önemli bir imkân sunduğunu savunmaktayız.

2. Turan Yazgan'da Uluslararası İlişkilere Dair Görüşler

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın kurucusu Prof. Dr. Turan Yazgan, mütefekkir ve aksiyon insanı olarak "Türk Dünyası" kavramı ile Türkiye'yi tanıştırmıştır. Gaspıralı İsmail'den günümüze uzanan çizgide "dilde, fikirde, işte birlik" perspektifinden hareketle Türkiye'nin kendi dışındaki Türk Dünyası ile ilişkilerini geliştirmesini amaç edinmiştir. Hoca Ahmet Yesevi Türklere batıya, Anadolu'ya doğru gitmelerini öğütlerken; Prof. Dr. Yazgan'da benzer bir anlayış ile Türkiye Türklerinin 21. asırda doğuya, Türklüğün doğum yerlerine gitmesini, oraları tanımasını arzu etmiştir. Türkiye Türklerinin Demirperde döneminde unuttuğu veya unutmak zorunda kaldığı "kardeşleri" ile yeniden bir araya gelmesinin önemini ömrü boyunca vurgulamıştır.

Turan Yazgan, Türk fikir sistemi içerisinde İsmail Gaspıralı çizgisinin günümüzdeki devamı ve yansıması olarak ele alınabilir (Zaim, 2010: 3, Yörük, 2010: 21; Kadıoğlu, 2010: 53). Yazgan, Gaspıralı'nın; "Dilde, Fikirde, İşde Birlik" şiarını kurucusu olduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı aracılığıyla Türk coğrafyasına ulaştırma çabası içinde olmuştur. Yazgan'ın fikir sisteminde merkez ve odak Türk Milleti'dir; insan odaklıdır. Türk Dünyası olarak adlandırdığı alan sadece coğrafi bir sınırlama değildir. Onun ölçeğinde Türk'ün yaşadığı her yer bu dünyanın sınırları içerisine dahil

olabilir. Elbette ki, başta Türkistan olmak üzere tarihi Türk toprakları önemlidir, kati suretle gerçek sahibi olan Türklerin mülkiyetinde ve yönetiminde olmalıdır ancak bu durum örneğin Amerika'da yaşayan Meluncanları Türk Dünyası sınırları dışarısında bırakmaz. Bu anlamda klasik jeopolitik teorilerin ve siyasi coğrafyanın ötesinde ve üzerinde bir anlayışa sahiptir.

Turan Yazgan, sadece bir düşünür, teorisyen ve bilim adamı olmamış; lider özelliği, kurumlar kurabilme yeteneği ve mücadeleci kişiliği ile fikirlerini sahaya çıkarıp, uygulayabilmiştir (Aydemir, 2013: 8).

Turan Yazgan için dil ve kültür çok önemlidir. Özelde Türkçe, genelde Ural- Altay dil grubu dillerini konuşanların birliğinin iktisadi, siyasi, askeri, stratejik etkisinin özellikle üstünde durmuştur. "İpek Kuşak" projesi olarak ifade ettiği program Türkiye'nin ve Ural- Altay dil ailesini konuşan ülkelerin başta güvenlik olmak üzere birçok muhtelif problemi için çözüm yoludur. Yazgan, Avrupa Birliği, Avrasyacılık, Şangay İşbirliği Örgütü gibi seçenekler karşısında Türk merkezli bir teorik bakış açısı ile somut bir öneri getirmiştir.

İpek Kuşağı Teorisi

Türklerin tarihi yurtları, yayıldıkları ve yoğun olarak yaşadığı coğrafyalar başta jeopolitik teoriler olmak üzere birçok uluslararası ilişkiler teorisinin, stratejisinin, politikasının odak noktası olmuştur. Özellikle uluslararası ilişkiler alanında teoriyi reelpolitikten, değerlerden ve çıkarlardan ayrı bir olgu olarak görmek çoğu zaman mümkün değildir. Çeşitli güçler bu teorileri sömürgeci, yayılmacı amaçlarını, en iyi niyetli yaklaşımla söylersek çıkarlarını meşrulaştırmak için kullanmışlardır. Turan Yazgan bir uluslararası İlişkiler akademisyeni değildir. Ancak akademik disipline sahip, metodolojiyi bilen, bilimsel yeterliliğe sahip çok yönlü bir ilim adamıdır. Uluslararası sistemi, Türklerin coğrafyasının, Türk Dünyası'nın yer aldığı bölgesel sistemleri eleştirel bir gözle irdelemiş, tarihsel süreçleri değerlendirmiş, döneminde gerçekleşen değişimleri kavramış ve sistemin nereye evrileceğini öngörmeye çalışmıştır. Bu çaba çoğunluğun yaptığı gibi esen rüzgârın yönünü tespit edip ona göre pozisyon alma, başkalarının stratejilerinde rol kapma amacını taşımamıştır. Sistemi anlama, Türk için değiştirme, en elverişli hale dönüştürme çabasını taşımıştır. Düşüncesinin temelini Türk milleti ve ona hizmet oluşturur. Turan Yazgan'a göre "Balkanlardan itibaren Doğu Türkistan'ın doğu hududuna ve Sakaeline kadar bütün olan Türk coğrafyasına bir tek şal örtülmelidir. Bu şalın üstünden geçecek bir İpek Kuşak tesis edilmelidir" (Yazgan, 2011: 50). Yazgan bu İpek Kuşağın sarmalayacağı coğrafyayı da tarif etmiştir. Doğu ucunda Japonya'nın, batı ucunda Türkiye'nin bulunduğu bu kuşak Güneydoğu Asya (Endonezya, Malezya, Filipinler…), Japonya, Kore (Güney ve Kuzey Kore), Moğolistan, Sakaeli, Doğu Türkistan, Batı Türkistan (Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan), Afganistan, Pakistan, Azerbaycan (Kuzey ve Güney) Kuzey Kafkasya, İdilUral Cumhuriyetleri, (Çuvaşistan, Tataristan, Başkurdistan), Kırım, Gökoğuzeli ve Balkanlar, Kıbrıs, Kuzey Irak (Kerkük)'ü saracaktır. Bu kuşak siyasi, iktisadi, kültürel ve askeri bir yapı olarak dünyanın barış ve huzurunu, istikrar ve güvenliğini sağlayacaktır.

Bir yanlış anlaşılmayı ortadan kaldırmak gerekmektedir. İpek Kuşaktan kasıt ilk duyulduğunda zannedildiği gibi "İpek Yolu" değildir. Turan Yazgan için İpek Yolu tarihsel olarak çok önemli değildir. Asıl önemli olan Baharat Yolu'dur zira üretim için gerekli olan temel maddeler bu yol aracılığı ile taşınmaktadır. İpek Yolu lüksü, ihtişamı temsil etse de hayati olan Baharat Yolu'dur. Türkler tarihleri boyunca bu yolu kontrol altında tuttukları için en kaliteli hammaddeyi en ucuza kullanabilmiş, artanı vergilendirerek Batı pazarlarına göndermiştir. Kendisi kaliteli ve ucuz üretebildiği için rekabet gücü yüksek olmuştur. Turan Yazgan, tarihi ve uluslararası sistemi "kritik kaynaklar" üzerinden okumuştur. Bu kaynaklar dönemlerinin sanayisi ve üretimi için vazgeçilmez ve kıt olan maddelerdir. Bunların çıktıkları yerleri ve ticaret yollarını kontrol etmenin önemli olduğunu vurgulamıştır. "Baharat Yolu" döneminin bu açıdan en önemli yoludur (Yazgan, 2011b: 1). Günümüzde ise enerji kaynakları bu kritik maddelerin başında gelmektedir. Bu kaynakların nakil yollarının da önemi artmaktadır. İpek kuşak, Türk modelinin sömürüye yer vermeyen, insancıl, yumuşak yönünü vurgulamak açısından önemlidir.

Bu İpek Kuşağı'nın omurgası ve itici unsuru Türkler olacaktır. Turan Yazgan, Türk Dünyası'nın büyük bir kısmının komünist sistemlerin esareti altında yaşadığını, ideologlarca eşitlikçi bir sistem olduğu söylenen sosyalist yönetimin asla Türk ile Rus'u eşit görmediğini belirtmiştir (Yazgan, 2011: 46). Sovyetler Birliği'nin ve Balkanlardaki Sosyalist devletlerin çökmesi sonrasında Türk dünyasında durumun kısmen değiştiğini söylemek mümkündür. Doğu Türkistan hala sosyalist Çin'in idaresi altındadır ve burada Türklerin eşitsizlik durumu Sovyetlerden bile ağır şekilde devam etmektedir. Yazgan'a göre Çin'de, Sovyetler Birliği'nde ve Balkanlar'da komünizm sadece iktisadi-siyasi bir rejim olarak değil, Slav ve Çin ırkçılığının gizli ve zalim bir silahı olarak tatbik edilmiştir (Yazgan, 2011: 45- 46).

Bağımsızlıklarını kazanan Türk Cumhuriyetleri'nde ciddi sorunlar yaşandığını ancak bunların bir şekilde zaman içerisinde çözülebileceğini vurgulayan Yazgan, asıl sorunun, "bu problemler çözülürken ve "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" istikametinde Türkler hızla yol alırken gittikçe artacak olan bir tehlikeye karşı alınacak tedbirlerin şimdiden düşünülmeye başlanması ve orta vadede esaslı bir stratejinin geliştirilmesi(…)" olduğunu ve bu strateji ile ilgili taktiklere şimdiden başlanması gerektiğini vurgulamaktadır (Turan, 2011: 49).

Turan Yazgan meselelere duygusal değil akılcı yaklaşımın esas olması gerektiğini vurgulamıştır. İpek Kuşak, sadece birbiri ile kültürel, etnik vs. bağları olan güçlerin işbirliği ve bütünlüğünü içeren, sadece birbirlerine karşı duydukları sevgi, yakınlık hisleri duymaları sonucu oluşan bir kuşak değildir. Bu ülkelerin karşılaşacağı ciddi tehditleri önceden değerlendiren ve çözüm yolu sunan bir bakış açısıdır. Yazgan, Çin'in gelişimini ve özellikle artan nüfusunu bir baskı aracı haline geleceğini görmüştür. İpek Kuşak Teorisinin öngördüğü yapı oluşturulduğu takdirde Çin nüfusunun Moğolistan'a ve Türkistan'a yönelik basıncı engellenecektir (Turan, 2011: 51).

Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra yaşanan kaosun sonunda Rusya'nın yeniden toparlanıp, emperyal hedeflere odaklanacağının farkında olan Yazgan; İpek Kuşak ile Rusya'nın yeniden Türklere yönelebilecek sömürgeci tutumun engelleneceğini düşünmektedir (Turan, 2011).

İpek Kuşak, saydığımız bölge ve ülkeler arasında iktisadi bir bütünlük doğuracaktır. İpek Kuşak ile "Kendi kaderine fazlasıyla yeterli tabii kaynaklarla kesiksiz üretim sağlanabilecektir. Emek ve sermayeden birinin yetersizliği veya bolluğunun doğurduğu problemler ortadan kalkacak ve emek sermaye dengesi sağlanacaktır. Teknoloji ve insan gücü yetersizliğiyle kıvranan bölgelerin problemleri sona erecektir. Çin, Rusya, Hindistan ve Doğu Avrupa ülkelerinin ve Arap ülkelerinin bahşettiği geniş pazar imkânından azami derecede yararlanılacaktır." Bu anlayış Gaspıralı'nın formülünün dilde, fikirde birlikten sonra gelen "işde birlik" kısmını işaret etmektedir. Yazgan, Türk dünyası ile iş birliğini yıllık ithalat ihracat rakamlarından ibaret sanan siyaset ve bilim adamlarına bu umdeden ne anlaşılması gerektiğini "Biz işbirliğini ticaret olarak anlamıyoruz. İşbirliği, Allah'ın Türk coğrafyasına bahşettiği iktisadi kritik kaynakların Türkler tarafından, Türkler için, Türklerle birlikte kullanılması demektir" sözleriyle anlatmıştır (Yazgan, 2010: 1).

İpek Kuşak gerçekleşirse gelişmiş ülkeler veya bunların birlikleriyle her sektörde serbest rekabet gücü kazanılacaktır.

Bu ülkelerin bir diğer özellikleri de doğu kültürünün bir unsurunu hâlâ müşterek olarak yaşamalarıdır. Çıkar birliğinin yanı sıra sahip olunan bu unsurlar bir birliğin oluşmasını sağlayabilecektir. Yumuşak güç ve kamu diplomasisinin tüm imkânları ve araçlarının bu amaç için kullanımı çok elverişlidir.

Bu tür bir anlayışın bölgedeki farklı ülkelerce de paylaşıldığını görmekteyiz. O dönemde Japonya'nın "İpek Yolu" Belgeselini çekmesini salt sanatsal bir olay olarak göremeyiz. Yazgan bu olayı Japonların aymazlık içerisindeki Türk yöneticileri ve aydınlarının harekete başka türlü geçemeyeceğini anlayarak Türk halkının gözünü açma çabası olarak değerlendirmiştir (Yazgan, 2011: 52). Yine Kore'de Turancılık akımının gün geçtikçe güçlendiği bilinmektedir.

19 Eylül 2017 tarihinde Güney Kore'de, Kore Avrasya Turan Kültür ve Ekonomi Derneği'nin Seul Belediyesi'nin destekleri ile bir kongre düzenlenmiştir. Bu etkinlikte Kore'nin kadim kültürü ile Altay halklarının kültürü arasındaki benzerlikler ortaya konularak Kore ile Altaylı milletler arasında bağlara dikkat çekilmiştir. Bu organizasyona Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı da destek vermiştir (Yazgan, 2017: 1). Vakıf Başkanı Közhan Yazgan bu kongreye katılmıştır (Yazgan, 2017a: 1). Turan Yazgan'ın düşüncelerinin ömrünü adadığı Vakıf aracılığı ile yaşaması kurumsallaşmanın taşıdığı önemin de bir göstergesidir.

Turan Yazgan, bu kuşağın oluşumunda ve yaşamasında önemli unsurlardan birinin istihdam ve gerekli donanıma sahip insan kaynağı olduğunu görmüştür. Bunun yolunun da eğitim olduğunu iyi bilmektedir. Turan Yazgan, Türk Dünyası'nın ihtiyaçlarını belirleyip ona göre bir eğitim stratejisi belirlemiştir. Kuruldukları ülkelerin insan gücü açıklarını kapamaya yönelmiştir. Sosyal talebe itibar edilerek açılamamış, insan gücü ihtiyaçlarına paralel olarak planlanmıştır. İngilizce eğitime olan talebe ve baskıya rağmen Vakıf boyun eğmemiş, Türk dünyasının bugünkü sömürülen, soyulan, horlanan ve fakir bırakılmış olan toplumlar olmasının sebebini kasıtlı bölmelerde, parçalamalarda aramış ve onları tekrar birleştirebilecek bir tek alfabenin ve yazı dilinin yaratılmasını en büyük ihtiyaç kabul etmiş ve bunu tüm gücüyle karşılamaya yönelmiştir (Topsakal, 2007: 199).

Gaspıralı çizgisinin önemli umdelerinden biri dilde birliktir. Yazgan, bu ilkeyi sonuna kadar savunmuş ve uygulamıştır. Türk dünyasında açtığı okullarda eğitim dili olarak Türkçe'yi kullanmıştır. Eğitim dilinin kayıtsız şartsız Türkçe olması, Türk Dünyası'nda Türkiye Türkçesi'nin yaygınlaşmasını, Rusçanın yerine geçecek müşterek bir dil haline getirebilmek için imkânlarını kullanmaya çalışmıştır (Topsakal, 2007: 199). Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, bir milyon Türkçe Alfabe bastırıp, tüm Türk topluluklarına göndermiştir, bunlar Elçibey döneminde ders kitabı olarak okutulmuştur (Aycan, 2015: 7).

Turan Yazgan, egemen güçlerin farklı alfabeler kullandırmak yolu ile Türkleri böldüğünü düşünmektedir. Çin ve İran Türkçe eğitimi yasaklayarak Türkleri kimliğinden koparmaya çalışmış; Ruslar ise her Türk grubuna farklı bir alfabe düzenleyerek birbirlerini anlamasının önüne geçmiştir (Yazgan, Ocak 2008). Sovyet sonrası dönemde yeni Türk devletlerinin Latin alfabesine geçmesi için çalışılmış, kısmen bu gerçekleşmiştir. Ancak Yazgan'a göre hiçbir dilde olmayan birden fazla alfabe sorunu hala çözülmemiş daha da derinleşmiştir. Birlik isteniyorsa mutlaka alfabe birliği sağlanmalıdır (Yazgan, 2004). Yazgan, alfabe birliğini savunmuş, ancak ortak dilin Türkiye Türkçesi olması gerekmediğini ileri sürmüştür. Türk dilinin her şivesinin mukaddes olduğunu, ortak alfabe sonrası ortak bir Türkçe' ye gidişin kendiliğinden olacağını ileri sürmüştür. Türk dilinin lehçeleri arasındaki fark çok fazla değildir. Aynı harflerle yazıldığında bu benzerlik daha da görünür olacaktır (Yazgan, 2004).

Dilde birlik, alfabe birliği sağlanırsa Türk çocuğu Balkanlardan Sibirya'ya birbirinin bastığı kitapları okuyabilecek, birbirini daha rahat anlayıp tanıyacaktır. Bu da Gaspıralı'nın işaret ettiği fikirde birliği sağlayacaktır. Fikir birliği, amaç birliği oluşsun diye dergiler, kitaplar neşretmiş; Türk dünyası sanatçılarını birbirleri ile tanıştırmış, önemli eserlerini Türkiye'de yayınlamış, konferanslar, sergiler, geziler düzenlemiştir (Ünlü, 2010: 32). Çıkardığı yayınların temel felsefesi, Türkleri başkalarından değil yine Türklerden öğrenilmesi gereğidir. Türk Dünyası Tarih Dergisi ve Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi 1987 yılından bu yana kesintisiz bu amaca hizmet vermektedir (Kadıoğlu, 2010: 55). Fikir birliğinin sağlanmasının bir adımı da kültürel yakınlaşmayı ve köklere dönüşü başarmaktır. Ortak zevkler oluşturmak, milli değerleri küresel istiladan kurtarabilmek gerekmektedir. Yazgan, bu amaçla Türk Dünyası korosu kurmuş, Türk dünyasından ezgileri seslendirmiş, kaydetmiş ve kitlelere ulaştırmıştır. Türk Müziği Klasikleri notalarını dört cilt olarak yayınlatmıştır (Atlığ, 2011: 2).

Yazgan, bir anti-komünisttir ve Sovyetler Birliği'ni Türkleri ezdiği, milli kimliklerinden uzaklaştırdığı, kaynaklarını sömürdüğü için ciddi biçimde eleştirmiştir. O devletin ardılı olan Rusya'nın da Türk coğrafyasının bir kısmını hala esareti altında tuttuğunu ve biraz güç toplayınca yeniden Türkiye, Türkistan ve Kafkasya için bir tehdit unsuru olacağını ifade etmiştir. Ancak benzer düşünceye sahip olan birçok kişinin bölgede Rusya'nın etkisini kırmanın mutlak suretle Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) bağlı olduğu ve dış politikanın bu ülkenin politikası ile uyumlu olmasının gerektiği" düşüncesini de hatalı görmüş ve kıyasıya eleştirmiştir. Yazgan, ABD'nin ardınca gidilen yanlış politikaları görmüş; ABD'nin derdinin bölgedeki enerji kaynaklarını ele geçirmek, İsrail'in güvenliğini pekiştirmek ve tek hâkim güç olmak olduğunu işaret etmiştir

(Aydemir, 2013: 8). Yani Allah'ın Türk'e bahşettiği kaynakları Rusya yerine ABD sömürmek istemektedir.

Benzer düşünceleri Avrupa Birliği (AB) için de geçerlidir. Türkiye'de beyinlerin AB düşüncesi dışında tüm alternatiflere kilitli hale getirildiğini ileri sürmüştür. AB'nin Türkiye ile kedinin fareyle oynadığı gibi oynadığını (Yazgan, 2006a), Avrupalıda Türk düşmanlığının bir saplantı ve peşin hüküm haline geldiğini ifade etmiştir (Yazgan, 2011a: 1). AB'nin ABD'nin hınk deyicisi olduğunu tek tek sömürmeye güçleri yetmeyince birleştiklerini belirtmiştir (Yazgan, 2006: 1).

Doğu Türkistan ve Güney Azerbaycan'da Türklerin, nüfus çoğunluğuna sahip olmasına rağmen kendi kaderlerini belirleyemediği, Çin ve İran'ın boyunduruğu altında olduklarını söyleyen Yazgan, buralar için mutlaka farklı stratejiler geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Şangay İşbirliği gibi çabaların Türk Dünyası'nın ve İpek Kuşak coğrafyasının sorunlarını çözemeyeceğini savunmuştur. Çin'e, Türkiye tarafından 2000 yılında "Altın Madalya" verilmesine sert tepki göstermiş; bunun Doğu Türkistan halkının ümitlerini sıfırlayan, Türk halkının arzularına ters, Türkiye'den ümidi olan her topluluğu derin derin düşündüren acı bir olay olduğunu vurgulamıştır (Yazgan, 2000).

Sonuç

Turan Yazgan, başkalarının çizdiği yolda yürümeyi, başkalarının senaryolarında rol kapmayı, başkalarının projelerinde başkan olmayı benimsememiş; Türk milletinin ve devletinin bekasını ancak yerli projelere, teorilere bağlı olduğunu düşünmüştür. Başta Türk Dünyası olmak üzere tüm dünyada huzurun ve barışın sağlanmasının tek yolunun Türk Birliğinden geçtiğine inanmıştır. Ural- Altay dil grubu ve kültür çevresinin birbirleriyle geliştirecekleri ilişkilerin dünyanın kaderine hükmedebileceğini görmüş; bunun gerçekleştirilebilir bir adım olduğunu savunmuş ve "İpek Kuşağı" diyerek adını koymuştur.

Turan Yazgan'ın teorisinin temel özelliklerini özetlersek Balkanlardan Sakaeline geniş bir Türk coğrafyasını içine alan jeopolitik, dünyanın neresinde bir Türk varsa orayı Türk dünyası olarak gören bir jeokültürel bir yapı arz eden ve bunların birliğini öngören entegrasyona dayalı bir teoridir.

Bu coğrafyaya Allah'ın bahşettiği kaynakları başkalarının kullanmasına, bu toprakların sahiplerinin ezilip, kimliklerini kaybetmesine karşı sömürge karşıtı bir teoridir. Kimsenin kaynak ve topraklarında karşılıksız gözü olmayan ve olana karşı duran anti- emperyalist bir teoridir.

Temelde bir bölgesel alt sistemin işleyişine dayalı gibi görünse de sonuçları ve etkileri itibari ile uluslararası sistemi analiz etmeye aday bir teoridir. Yumuşak güç ve kültürel öğelere önem veren bir teoridir.

Hoca Ahmet Yesevi'den Hacı Bektaş'a gelen "bir olalım, iri olalım, diri olalalım" ; Gaspıralı'da şekillenen "Dilde, Fikirde İşde birlik" idealini günümüze taşıyan milli bir teoridir.

Kaynakça

Acharya A.; Buzan B. (2010). "Why is There No Non-Western International Relations Theory? An Introduction", (ed.) Amitav Acharya; Bary Buzan, **Non-Western International Relations Theory Perspectives on and Beyond Asia**, Routledge, London, ss.1-25

Acharya A.; Buzan B. (2010). "Conclusion: On the Possibility of a Non-Western International Relations Theory", (ed.) Amitav Acharya; Bary Buzan, **Non-Western International Relations Theory Perspectives on and Beyond Asia**, Routledge, London, ss.221-238.

Agathangelou, A.M.; Ling, L.H.M. (2004). "The House of IR: From Family Power Politics to the Poisies of Worldism", **International Studies Review**, Vol. 6, No. 4, p.21-49.

Atlığ, N. (2011). "Turan Yazgan İçin", **Sosyoloji Konferansları**, 0 (49), http://www.gop.dergipark.gov.tr/iusskd/issue/897/10010

Ayçan, N. (2015). "Türk Dünyasını Eğitimle Birleştiren Bir Akademisyen: Prof. Dr. Turan Yazgan", **MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi**, C. 2, S. 1.

Aydemir, M. (2013). **Turan Yazgan: "Fikirleri- Eserleri"**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.

Aydınlı, E.; Matthews J. (2008). "Periphery Theorizing for a Truly Internationalised Discipline: Spinning IR Theory of Anatolia." **Review of International Studies**, Vol.34, No. 4, ss. 693-712

Bilgin, P. (2005). "Uluslararası İlişkiler Çalışmalarında "Merkez-Çevre": Türkiye Nerede? ", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 2, Sayı 6 (Yaz), ss. 3-14.

Biltekin, G. (2014), "Özgün Kuram Oluşturma ve Batı-dışı Uluslararası İlişkiler Kuramları", (ed.) Ramazan Gözen, **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, İletişim Yayınları, İstanbul, ss. 517-563.

El-Faruki, İ.R. (1995). **Bilginin İslâmîleştirilmesi: Genel İlkeler ve Çalışma Planı**, Risale Basın Yayın, İstanbul,

Kadıoğlu, M. (2010). "Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralı'sı Prof. Dr. Turan Yazgan". **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 0 (49), . http://www.gop.dergipark.gov.tr/iusskd/issue/897/10017

Kayaoglu T. (2010). "Westphalian Eurocentrism in International Relations Theory", **International Studies Review**, Vol. 12, No. 2, June, s.193-217.

Kayaoğlu T. (2014). "Batı Merkezli Olmayan Uluslararası İlişkiler Kuramı ve İslam", (ed.) Şaban Kardaş; Ali Balcı, **Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih Teori, Kavram ve Konular**, Küre Yayınları, İstanbul, ss.198-208.

Topsakal, İ. (2007). "Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın Eğitim Kurumları", Almagül İsina (ed.), **Kalkınma Yardımlarında Sivil Toplum Kuruluşları ve Kapasite Geliştirme,** Tasam Yayınları, İstanbul.

Ünlü, S. (2010). "Turan Yazgan Hoca ve Türk Dünyası", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 0 (49), http://www.gop.dergipark.gov.tr/iusskd/issue/897/10011

Yazgan, T. (2000). "Doğu Türkistan, Dünya Türklüğünün Kanayan Yarası", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Mayıs, S. 161.

Yazgan, T. (2004). "Alfabe ve Dil Meselemiz", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Mart, S. 207.

Yazgan, T. (2006). "Sevgili Okuyucular, **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Ocak, S. 230.

Yazgan, T. (2006a). "Türk Üretim, Ticaret ve Kültür Hayatının Geçmişi ve Geleceği", Konferans, Burdur Türk Ocağı, 30 Nisan 2006. https://www.youtube.com/watch?v=5rFWLOe-CJs (Erişim Tarihi 01.09.2017).

Yazgan, T. (2008), "Türkleri Alfabe ile Böldüler", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Ocak, S. 253.

Yazgan, T. (2010), "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Ocak, S. 277.

Yazgan, T. (2011). "İpek Kuşak", **Sosyoloji Konferansları**, 0 (43), s. 43-52. http://istanbul.dergipark.gov.tr/iusoskon/issue/9547/119230.

Yazgan, T. (2011a). "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Mayıs, S. 293.

Yazgan, T. (2011b). "Sevgili Okuyucular", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Şubat, S. 290.

Yazgan, K. (2017). "Kore Kurultay'ı", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Eylül, S. 369.

Yazgan, K. (2017a). "Yeni Eğitim- Öğretim Dönemi ve Musul Meselesi", **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Ekim, S. 370.

Yörük, A. (2010). "Prof. Dr. Turan YAZGAN ya da Çağdaş Gaspıralı İsmail Bey", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 0 (49), http://www.gop.dergipark.gov.tr/iusskd/issue/897/10009

Zaim, S. (2010). "İsmail Gaspıralı'dan Turan Yazgan'a", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 0 (49), http://www.gop.dergipark.gov.tr/iusskd/issue/897/10006